

Dr. Szelid Zoltán

Őr és járőrszolgálat ellátása IV.
A személyi szabadságot korlátozó
kényszerintézkedések 1.

A követelménymodul megnevezése:

Általános őr- és járőrszolgálati feladatok

A követelménymodul száma: 0731-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-015-50

A SZEMÉLYI SZABADSÁGOT KORLÁTOZÓ KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK

1. ábra. A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések gyakran együtt járnak a kényszerítő eszközök alkalmazásával (forrás: www.delmagyar.hu)

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Ön járőrtársával közterületen járőrszolgálati feladatot lát el. Egy férfi igazoltatását kezdi meg, de a férfi semmilyen igazolványt nem tud mutatni. Adatait bemondás alapján a Rendőrkapitányság Ügyeletével rádióan ellenőriztetni. Ennek során az Ügyelet arról tájékoztatja, hogy az intézkedés alá vont személy ellen a Fővárosi Bíróság 7 BK 1552/3/2010. számon a személy körözését és elfogatását rendelte el.

Önök ebben az esetben is pontosan tudnia kell, hogy milyen intézkedéseket, milyen sorrendben, milyen szabályok szerint kell megtenni.

A szükséges intézkedések elmulasztása, illetve nem megfelelő megtétele, méginkább az indokolt szint túllépése esetén Önt nemcsak fegyelmi, de még büntetőjogi felelősségre is vonhatják!

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

I. A SZEMÉLYI SZABADSÁGOT KORLÁTOZÓ KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK FAJTÁI ÉS ALAPVETŐ JELLEMZŐI

A személyi szabadság, az emberi méltóság minden ember alapvető alkotmányos joga.

A Magyar Köztársaság Alkotmánya – többször módosított 1949. évi XX. Törvény – az emberi méltóságot és a személyi szabadságot az alapvető jognak minősíti, az alábbiak szerint:

„54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.

(2) Senkit nem lehet kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó elbánásnak vagy büntetésnek alávetni, és különösen tilos emberen a hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni.

55. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra, senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

(2) A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül vagy szabadon kell bocsátani, vagy bíró elé kell állítani. A bíró köteles az elé állított személyt meghallgatni és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábra helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönteni.

(3) Az, aki törvénytelen letartóztatás vagy fogvatartás áldozata volt, kártérítésre jogosult.”

Az alkotmányos jogok csak kivételes és indokolt esetben, törvényben foglalt esetekben és módon korlátozhatók.

A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések tipikusan ilyen alapvető jogokat korlátoznak, így mind az alkalmazásukról való döntés, mind pedig a végrehajtás módja tekintetében a vonatkozó szabályokat nagyon szigorúan be kell tartani!

A SZEMÉLYI SZABADSÁGOT KORLÁTOZÓ KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK FAJTÁI

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény az alábbi, rendőrség által foganatosítható, személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéseket különbözteti meg (33–38. §):

1. Elfogás és előállítás
2. Elővezetés
3. Idegenrendészeti intézkedés
4. Biztonsági intézkedés
5. Közbiztonsági őrizet

1. Az elfogás és előállítás

A rendőr a további intézkedés megtétele céljából elfogja és az illetékes hatóság elé állítja (tehát, köteles elfogni és előállítani) azt,

- a) akit szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten értek;
- b) aki ellen elfogatóparancsot, nemzetközi elfogatóparancsot, illetve európai elfogatóparancsot adtak ki;
- c) akinek őrizetbe vételét, előzetes letartóztatását rendelték el, vagy akinek ideiglenes kényszergyógykezelését, illetőleg elmeállapotának megfigyelését rendelték el;
- d) aki az őrizetbe vétel, az előzetes letartóztatás, ideiglenes kiadatási letartóztatás, kiadatási letartóztatás, ideiglenes átadási letartóztatás, átadási letartóztatás, a szabadságvesztés vagy az elzárás végrehajtása során megszökött, vagy a fogvatartás helyéről engedéllyel eltávozva oda nem tért vissza, a lakhelyelhagyási tilalom, a házi őrizet, valamint a távoltartás szabályait megszegte, illetőleg, aki az ideiglenes kényszergyógykezelés, az elmeállapotának megfigyelése, a kényszergyógykezelés vagy a javítóintézeti nevelés alól magát kivonta;
- e) akinek előállítását külön törvényben meghatározott feltételek alapján elrendelik;
- f) aki az ország területén jogellenesen tartózkodik.

A rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja (tehát nem köteles, de döntése alapján jogosult) elfogni és előállítani azt,

- a) aki a rendőr felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, vagy az igazolást megtagadja;
- b) aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható;
- c) akitől bűncselekmény gyanúja vagy szabálysértés bizonyítása érdekében vizeletvétele vagy véralkohol-vizsgálat céljából vérvétel, valamint műtétnek nem minősülő módon egyéb mintavétel szükséges;
- d) aki a szülői felügyelet vagy a gyámság, illetőleg az intézeti nevelés hatálya alól engedély nélkül kivonja magát;
- e) aki a pártfogó felügyelet – külön törvényben meghatározott és a Rendőrség hatáskörébe tartozó – szabályait megszegi;
- f) aki a szabálysértést az abbahagyásra irányuló felszólítás után is folytatja, illetőleg akivel szemben az eljárás azonnal lefolytatható, továbbá akitől tárgyi bizonyítási eszközt kell megszerezni, vagy elkobzás alá eső dolgot kell visszatartani;
- g) akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésének van helye.

A Rendőrség az előállítással a személyi szabadságot **csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja**. Ha az előállítás célja még nem valósult meg, indokolt esetben ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője egy alkalommal 4 órával meghosszabbíthatja. Az előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.

Az előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, és az előállítás időtartamáról részére igazolást kell kiállítani.

Nemzetközi szerződés rendelkezése alapján elfogott, illetőleg előállított külföldi személy személyi szabadsága legfeljebb az abban meghatározott időtartamig korlátozható.

Az elfogásnak, elővezetésnek a rendőrség Szolgálati Szabályzatában előírt, további szabályai

A rendőr a szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt a tettenérés helye szerint illetékes, szükség esetén a legközelebbi rendőri szervhez állítja elő.

A külön törvényben meghatározott feltételek alapján elrendelt előállítást az elrendelő határozatban megjelölt hatósághoz kell foganatosítani. Ha a végrehajtó rendőri szerv az elrendelő hatóság székhelyétől távol esik, a személyt az elrendelő hatóság székhelye szerinti rendőri szervhez kell előállítani, az átkíséréséről ez utóbbi szerv gondoskodik.

Az igazolás megtagadása vagy a személyi adatok hitelességének hiánya miatt megkezdett előállítás végrehajtását mellőzni kell, ha az intézkedés alá vont személy az előállítás közben megfelelően igazolja magát, vagy személyazonosságát a rendőr megállapította, és ellene bűncselekmény megalapozott gyanúja nem merült fel, kivéve, ha vele szemben kényszerítő eszköz alkalmazására került sor. Az előállítás akkor is mellőzhető, ha az igazoltatott személy személyazonossága más, egyszerűbb módon tisztázható. A rendőr a megkezdett, de mellőzött előállításról is jelentést készít.

Ha az előállított az Rtv. 33. §-a (2) bekezdésének c) pontjában írt vizsgálatnak önként aláveti magát, és a rendőri szervhez történő előállítására más ok nem áll fenn, a vizsgálat után el kell bocsátani.

A vizsgálat céljából előállított személytől a mintavétel, szükség esetén – törvényben meghatározott keretek között – kikényszeríthető. Ilyenkor a mintavételre rendőrorvost, ahol ez nem lehetséges, vagy késedelmet okoz, ott az állami egészségügyi szolgálat orvosát kell igénybe venni. (Gondoljunk itt pl. az ittas, vagy bódult állapotban történt gépjárművezetés gyanúja esetén végrehajtható vér- vagy vizeletvizsgálatra)

A szülői felügyelet vagy gyámság, illetőleg az intézeti nevelés alól magát engedély nélkül kivonó személy előállításáról értesíteni kell a felügyelet gyakorlására jogosultat, indokolt esetben a gyámhatóságot is. Az okok és körülmények tisztázása után az előállított személyt a szülőnek, törvényes képviselőnek (gondozónak), illetőleg a legközelebbi nevelőintézetnek át kell adni.

Előállítás akkor foganatosítható, ha a pártfogolt a pártfogó felügyelettel összefüggő – külön törvényben meghatározott és a Rendőrség hatáskörébe tartozó – magatartási szabályokat megszegte.

(A pártfogó felügyelet alatt álló személlyel szemben, az előírt szabályok megsértése miatt foganatosított rendőri intézkedésről a hely, idő és körülmények megjelölésével a felügyeletet elrendelő bíróságot, a vádemelést elhalasztó ügyészt és a területileg illetékes Igazságügyi Hivatal Pártfogó Felügyelői Szolgálatát értesíteni kell.

Az előállítás az előállított személy szabadon bocsátásáig vagy őrizetbe vételéig, illetőleg előzetes letartóztatásáig, de legfeljebb az Rendőrségi Törvényben meghatározott ideig tart.

2. Az elővezetés

A rendőr az elővezetést elrendelő határozatban megjelölt személyt az abban megjelölt helyre kíséri vagy oda útba indítja. Ilyen határozatot adhat ki pl. a jegyző, a bíróság vagy más hatóság az idézésre meg nem jelenő személlyel szemben.

Az elővezetés elrendelésének törvényességéért az elrendelő a felelős. Ezt tehát a rendőrnek nem kell vizsgálnia, az elővezetendő személlyel nem kell vitába bocsátkoznia, a határozat és a kapott parancs alapján az elővezetést foganatosítania kell.

Ha az elővezetés másként nem teljesíthető, az elővezetett személyt a Rendőrségen a szükséges ideig – legfeljebb 12 óra időtartamra – vissza lehet tartani. A visszatartás időtartamának számítására az előállításra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Sürgős esetben a bíróság, az ügyészség vagy más hatóság rövid úton (pl. telefaxon) közölt intézkedése – a határozat megküldéséig – pótolja a határozatot.

Az elővezetés elrendelésére jogosult hatóság az intézkedés alá vont személy útba indulásának ellenőrzését is elrendelheti. Ilyen esetben a szolgálati feladatot ellátó rendőr ellenőrzi az útba indulást.

Az elővezetési határozatot a rendőr előzetes igazoltatás után ismerteti az elővezetendő személlyel, utána kézbesíti. Rövid úton elrendelt elővezetés esetén a rendőr megnevezi az elrendelő hatóságot, közli az elővezetés okát és helyét.

A rendőr lehetőséget ad arra, hogy az elővezetendő személy az évszaknak megfelelően felöltözzön, pénzét, élelmét, fontos személyi használati tárgyait – a saját és mások testi épségét veszélyeztető eszközökön kívül – magához vegye, a jelenlévő hozzátartozóitól elbúcsúzzon.

Ha az elővezetés másként nem teljesíthető az elővezetett személyt a Rendőrségen a szükséges ideig, de legfeljebb 12 óra időtartamra vissza lehet tartani. A visszatartásra az előállításra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

El kell állni az elővezetéstől, ha azt a pénzbüntetést, pénzbírságot helyettesítő szabadságvesztés büntetés, elzárás végrehajtása céljából rendelték el, és az elővezetendő hitelt érdemlően igazolja a pénzbüntetés (bírság) kifizetését. Úgyszintén akkor is, ha elővezetés közben a kiszabott bírságot a postahivatalnál befizeti. Ebben az esetben azonban az elővezetéssel kapcsolatban felmerült költségek megtérítését kezdeményezni kell.

Ha a rendőrnek tudomására jut, hogy az elővezetendő személy a Magyar Honvédség vagy rendvédelmi szerv tagja, az elővezetést nem hajthatja végre, azonban erről jelentést ír, és az elővezetendő személy elöljáróját az elővezetés foganatosítása érdekében megkeresi.

Ha az elővezetés bármely okból nem hajtható végre, ezt a körülményt a rendőr haladéktalanul jelenti elöljárójának, aki soron kívül tájékoztatja az elrendelőt.

3. Az idegenrendészeti intézkedés

A Rendőrség nemzetközi szerződés alapján végrehajtja a személyek államhatáron történő átadását, átvételét, valamint más államok között átadásra kerülő személyeknek az átadás helyére kíséréssel történő átszállítását, valamint részt vesz az Európai Unió tagállamai által közösen, kísérelvel végrehajtott hazatérésekben.

A Rendőrség az idegenrendészeti hatáskörben elrendelt személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedéseket a tranzitterületen is alkalmazhatja.

4. Biztonsági intézkedés

A rendőr az önveszélyes állapot vagy a személyeket, illetőleg az anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet megszüntetése érdekében

a) megteszi a veszélyhelyzet elhárításához, megszüntetéséhez haladéktalanul szükséges, a feladatkörébe tartozó intézkedéseket;

b) intézkedik az önmagát vagy más veszélyeztető állapotban lévő személy orvosi vizsgálatára, és közreműködik az egészségügyi intézetbe történő szállításában;

c) intézkedik az öngyilkosság lehetőség szerinti megakadályozására;

d) közterületen vagy nyilvános helyen – ha az élet vagy a testi épség védelme megkívánja – intézkedik a magatehetetlen, önkívületben lévő, illetve erősen ittas vagy bódult személynek a lakására vagy kijózanító állomásra, egészségügyi intézetbe kíséréséről, illetőleg szállíttatásáról;

e) területet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen vagy onnan távozzék, illetőleg az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti.

5. Közbiztonsági őrizet

A Rendőrség az előállított személyt 24 óra időtartamra jogosult közbiztonsági őrizetbe venni, ha az őrizetbe vételt a személyazonosság megállapítása szükségessé teszi. Az őrizet időtartamába az előállítás ideje beszámít.

A Rendőrség azt a feltételes szabadságra bocsátott elítéltet, illetve a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátottat, akit pártfogó felügyelet alá helyeztek, ha a pártfogolt a hatóság elől elrejtőzött vagy elrejtőzésétől alaposan tartani kell, 72 óra időtartamra őrizetbe veheti.

FIGYELEM!

Az indokolatlanul foganatosított, vagy az előírt időtartamot meghaladó személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéssel a rendőr a **jogellenes fogvatartás** bűncselekményét követ el! A BTK a jogellenes fogvatartással kapcsolatban az alábbiak szerint rendelkezik:

„228. § (1) Az a hivatalos személy, aki eljárása során más személyi szabadságától jogellenesen megfoszt, büntetést követ el és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a jogellenes fogvatartást

a) aljas indokból vagy célból,

b) a sértett sanyargatásával,

c) súlyos következményt okozva követik el.

KIVÉTELES ESETEK

Eljárás diplomáciai vagy nemzetközi szerződésen alapuló más mentességet élvező személyekkel szemben

Ha a rendőr az igazoltatás során észleli, hogy az igazoltatott diplomáciai, illetve nemzetközi szerződésen alapuló más mentességet élvező, nem magyar állampolgárságú személy, akkor rögzíti a tényállást, és a továbbiakban a mentességet élvező személlyel szemben a személyazonosság megállapításán túl további intézkedést nem tesz.

A mentességet élvező személy által elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés megalapozott gyanúja esetén a rendőr foganatosítja a szükséges helyszíni intézkedést, feljelentést tesz, és a vonatkozó jogszabályok szerint végzi az egyéb eljárási cselekményeket, kivéve a mentességet élvező személlyel szembeni közvetlen intézkedést.

A diplomáciai, illetve konzuli képviselet helyiségei sérthetetlenek, ezekbe a helyiségekbe hivatalos eljárása során a rendőr nem léphet be, kivéve, ha ezt a képviselet vezetője kezdeményezi, vagy hozzájárul. A hozzájárulás megszerzését a szolgálati út betartásával kell kezdeményezni. A mentességet élvező személynek a magánlakását ugyanaz a sérthetlenség és védelem illeti meg, mint a képviselet helyiségeit.

A diplomáciai, illetve konzuli képviselet helyiségei, azok berendezései és az ott levő egyéb vagyontárgyak, valamint a képviselet közlekedési eszközei mentesek a kutatás, az igénybevétel, a lefoglalás vagy a végrehajtás alól.

Az előzőek szerinti intézkedésről soron kívül értesíteni kell a Külügyminisztérium ügyeletét.

Eljárás országgyűlési képviselővel, országgyűlési biztossal, bíróval, ügyésszel szemben

A rendőr az országgyűlési képviselőt, az országgyűlési biztosokat, az Alkotmánybíróság elnökét, az Állami Számvevőszék elnökét és alelnökét, a legfőbb ügyészt, az alkotmánybírókat, az európai parlamenti képviselőt, a hivatásos bírót és az ügyészt csak tettenérés esetén veheti őrizetbe, és ellene csak mentelmi jogának felfüggesztése esetén indíthat büntetőeljárást, vagy – kivéve, ha a mentelmi jog jogosultja mentelmi jogáról lemond – szabálysértési eljárást, illetve alkalmazhat vele szemben büntető eljárásjogi kényszerintézkedést.

E személyeket szabálysértés elkövetése esetén személyazonosságuk megállapítása céljából a rendőr igazoltathatja, mentelmi joga megállapítása után feljelentheti, de – kivéve ha mentelmi jogáról lemond – nem figyelmeztetheti, velük szemben helyszíni bírságot nem szabhat ki.

Eljárás a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek tagjaival szemben

A Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek tagjával szemben a rendőr a testület és a rendfokozat tekintélyének megóvásával intézkedik. A személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedésekről szóló rendelkezéseket – szükség esetén – a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szerv tagjaira vonatkozóan is alkalmazni kell.

A Magyar Honvédség tényleges katonai állományú tagját a legközelebbi helyőrség-parancsnokságra, helyőrség komendánshoz kell előállítani. Ha az távolabb van, mint a legközelebbi rendőri szerv, a rendőri szervhez kell az előállítást foganatosítani, és erről értesíteni kell a helyőrség parancsnokát (ügyeletesét) vagy a komendánst.

A rendvédelmi szerv beosztottját a rendőri szervhez kell előállítani. Erről az illetékes szerv parancsnokát (az ügyeletes tisztet) értesíteni kell.

A Magyar Honvédség tagját is a rendőri szervhez kell előállítani, ha az arra okot adó cselekményét polgári személlyel közösen követte el.

Ha az előállítandó személy lőfegyverrel rendelkezik, a biztonsági intézkedések megtétele mellett fel kell szólítani a lőfegyvere feltalálási helyének közlésére, illetőleg le kell fegyverezni.

II. A SZEMÉLYI SZABADSÁGOT KORLÁTOZÓ KÉNYSZERINTÉZKEDÉS, MINT RENDŐRI INTÉZKEDÉS

A rendőr intézkedési kötelezettségeiről, a rendőri intézkedések rendjéről a Rendőrségről szóló törvény az alábbi, a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések is alkalmazandó szabályokat írja elő (13–20.§):

Az intézkedési kötelezettség

A rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak. Ez a kötelezettség a rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van.

A rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni. Tehát személyes ellenérzéseit nem veheti figyelembe az intézkedés során!!!

Ha a rendőrt az intézkedés megtételében tárgy akadályozza, azt eltávolíthatja, vagy az akadályt más módon elháríthatja, az ezzel okozott kárért a Rendőrségnek az intézkedés alapjául szolgáló cselekményben vétlen károsultat kártalanítania kell.

A rendőr közreműködik a közbiztonságot fenyegető veszélyhelyzet elhárításában. Ha a veszélyhelyzet elhárítása más szerv feladatkörébe tartozik, de beavatkozására csak késedelmesen van lehetőség, a rendőr haladéktalanul gondoskodik a veszély elhárításáért felelős hatóság vagy más szerv értesítéséről.

Az arányosság követelménye

A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.

Több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.

A kényszerítő eszközök alkalmazásának követelményei

A rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe vételével alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható.

A rendőr nem alkalmazhat kínzást, kényszervallatást, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni. A rendőr az ilyen magatartás tanúsítójával szemben, annak megakadályozása érdekében, a szolgálati beosztására, a rendfokozatára, személyére tekintet nélkül köteles intézkedni.

Az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának közös elvei és szabályai

A Rendőrség a feladatának ellátása során a testi épséghez, a személyes szabadsághoz, a magánlakás, a magántitok és a levéltitok sérthetetlenségéhez, a személyes adatokhoz, valamint a tulajdonhoz fűződő jogokat a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja.

A rendőri intézkedés során a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását. Az intézkedés folytán megsérült személy részére – amint ez lehetséges – segítséget kell nyújtani, szükség esetén a rendőr gondoskodik arról, hogy a sérültet orvos elláthassa, kórházi elhelyezése esetén a hozzátartozó vagy más, a sérülttel kapcsolatban álló személy erről értesüljön.

A fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a Rendőrséget terheli. Ha a fogvatartott fiatalkorú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.

A Rendőrség gondoskodik a fogvatartott elhelyezéséről, a fogvatartás miatt bekövetkező egészségkárosodás megelőzéséhez szükséges ellátásáról. A sérült, beteg vagy más okból sürgős orvosi ellátásra szoruló fogvatartottat orvosi ellátásban kell részesíteni.

A fogvatartott jogait csak annyiban lehet korlátozni, amennyiben az a szökés vagy elrejtőzés, a bizonyítási eszközök megváltoztatásának vagy megsemmisítésének megakadályozását, újabb bűncselekmény elkövetésének megelőzését, illetőleg az őrzés biztonságát, a fogda rendjének megtartását szolgálja.

A rendőrségi fogdába történő befogadáskor, amennyiben a rendelkezésre álló adatokra, illetve a befogadás körülményeire vagy a fogvatartott viselkedésére tekintettel alapos okkal feltételezhető, hogy a fogvatartott saját vagy más életének, testi épségének veszélyeztetésére alkalmas tárgyat tart magánál, az élet, testi épség védelme, továbbá a bűncselekmény megelőzése érdekében a fogvatartott testét, erre vonatkozó előzetes figyelmeztetést követően – a testüregre is kiterjedően – át kell vizsgálni.

A fogvatartott testének átvizsgálása nem történhet szeméremérintő módon, és az átvizsgálás alatt más fogvatartott, illetve a fogvatartottal ellentétes nemű személy nem lehet jelen.

A testüreges átvizsgálását csak orvos végezheti, amelynek során a vizsgálatot végző orvoson kívül a vizsgálat elvégzésében közreműködő egészségügyi dolgozó, valamint a vizsgált személlyel azonos nemű rendőr lehet jelen.

A jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló rendőri intézkedésnek – ha törvény vagy nemzetközi megállapodás másként nem rendelkezik – mindenki köteles magát alávetni, és a rendőr utasításának engedelmeskedni. A rendőri intézkedés során annak jogszerűsége nem vonható kétségbe, kivéve, ha a jogszerűtlenség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható.

A rendőr jogszerű intézkedésének való ellenszegülés esetén az e törvényben meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazhatók.

A rendőrt az intézkedés során

a) az egyenruhája és azon elhelyezett azonosító jelvénye vagy

b) szolgálati igazolványa és azonosító jelvénye

igazolja.

A rendőr az intézkedés megkezdése előtt – ha az a rendőri intézkedés eredményességét veszélyezteti, az intézkedés befejezésekor – köteles nevét, azonosító számát, valamint az intézkedés tényét és célját szóban közölni. Az V. és VI. fejezetben foglalt intézkedések, illetve kényszerítő eszközök alkalmazását követően a rendőr köteles az intézkedés alá vont személyt tájékoztatni az e törvény szerinti panasz lehetőségéről.

A rendőr köteles – ha az a rendőri intézkedés eredményességét nem veszélyezteti – intézkedése megkezdése előtt szolgálati igazolványát vagy azonosító jelvényét felmutatni. Ha a rendőr szolgálati igazolványának vagy azonosító jelvényének felmutatása az intézkedés megkezdése előtt veszélyeztetné az intézkedés eredményességét, úgy azt az intézkedés befejezésekor köteles felmutatni.

(4) Ha a rendőr egyenruhát visel, de az intézkedés során azonosító jelvénye nem látható, vagy azt nem viseli, akkor a ruházatán azonosító jelvényének számát jól láthatóan fel kell tüntetni.

III. A RENDŐRI KÉNYSZERÍTŐ ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK SZABÁLYAI A RENDŐRSÉG SZOLGÁLATI SZABÁLYZATA ALAPJÁN

A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések gyakran járnak egyes kényszerítő eszközök szükségszerű alkalmazásával, ezért fontos megismerkednünk az e kényszerítő eszközökre vonatkozó jogszabályi előírásokkal.

Általános szabályok

A rendőr szolgálata jogszerű teljesítésekor köteles intézkedéseinek érvényt szerezni, ennek érdekében előzetes figyelmeztetés után, az arányosság elvének figyelembevételével kényszerítő eszközt alkalmazhat. Ha a figyelmeztetés a rendőri intézkedés eredményességét veszélyezteti, a kényszerítő eszköz előzetes figyelmeztetés nélkül is alkalmazható.

A rendőr a kényszerítő eszköz alkalmazása során a testi épséghez fűződő jogokat köteles tiszteletben tartani, és a testi épséget csak a legszükségesebb mértékben veszélyeztetheti.

A kényszerítő eszközök alkalmazását követően a rendőr elöljárója vizsgálja annak szükségességét, jogszerűségét, az arányosság követelményének megtartását, amelynek során:

- a) meghallgatja azt, akivel szemben a kényszerítő eszközt alkalmazták, valamint az eseménynél jelenlévő személyeket,
- b) szükség esetén tisztázza a rendőr jelentésében észlelt ellentmondásokat.

A rendőr elöljárója a megállapításairól részletes jelentést készít, ha a megállapítása szerint a kényszerítő eszközök alkalmazására törvényes feltételek hiányában került sor, az intézkedő rendőr ellen eljárást kezdeményez.

A kényszerítő eszközök Rtv. szerinti meghatározásának sorrendje fokozatosságot is jelent, súlyosabb kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az enyhébb kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre, vagy sikere eleve kilátástalan.

A kényszerítő eszközök alkalmazása során ellenszegülésnek kell tekinteni azt a célzatos, fizikai erő kifejtéssel járó tevékenységet, amely a rendőrt jogszerű intézkedésének megkezdésében, folytatásában vagy befejezésében akadályozza, így különösen, ha valaki élet, testi épség elleni fenyegetéssel vagy fizikai erőszakkal akadályozza, hogy a rendőr valahová belépjen, valahol tartózkodjon, valahonnan távozzon, valakit személyes szabadságában korlátozzon, illetőleg valakivel szemben intézkedést fogatosítson.

A kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon előzze meg:

- a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólítás, „a törvény nevében” szavak előrebocsátásával,
- b) figyelmeztetés, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

A kényszerítő eszköz alkalmazásáról a rendőr jelentést készít, amely tartalmazza:

- a) hol, mikor, kivel szemben, milyen kényszerítő eszközt használt, és ennek mi volt az indoka,
- b) eleget tett-e a (3) bekezdés a) és b) pontjaiban meghatározott kötelezettségének, ha nem, ennek mi volt az oka,
- c) keletkezett-e sérülés, és milyen fokú, illetve keletkezett-e dologban anyagi kár,
- d) mi történt a sérülttel,
- e) ha támadás miatt történt a kényszerítő eszköz alkalmazása, mi volt a támadásra használt eszköz,
- f) a tanúk adatait,
- g) az alkalmazást lehetővé tevő törvényhelyre való hivatkozást.

Testi kényszer

Kényszerítő eszköz alkalmazása feltételeinek fennállása esetén testi kényszert akkor kell alkalmazni, ha a rendőri erőfölény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán a rendőri intézkedés eredményessége ezzel biztosítható.

A testi kényszer alkalmazása során a rendőr felhasználhatja az önvédelmi fogásokat is.

Bilincs alkalmazása

Bilincs alkalmazása különösen azzal szemben indokolt:

- a) aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,
- b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, illetve az intézkedésben közreműködőt megtámadja,
- c) akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,
- d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,
- e) aki önkárosító magatartást tanúsít, vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget.

Az előjáró a fogva tartott személy bilincselését a kísérés és a fogdán kívüli őrzés idejére is elrendelheti, ha szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg.

Bilincselést az erre a célra rendszeresített eszközzel kell végrehajtani. Ennek hiányában, vagy ezek meghibásodása, megrongálódása esetén más, ilyen célra megfelelő eszköz is alkalmazható, de tilos vékony fém- vagy műanyag huzalt, a jellegénél fogva sérülést okozó eszközt alkalmazni.

A bilincselés módjai:

- a) két vagy több ember kezének egymáshoz bilincselése,
- b) kezek előre, illetve hátra bilincselése,
- c) indokolt esetben lábak egymáshoz bilincselése,
- d) indokolt esetben tárgyhoz bilincselés.

Tilos a tárgyhoz bilincselést járműben történő szállítás közben alkalmazni. Tilos a bilincs olyan módon való használata, amely indokolatlanul fájdalmat, sérülést okoz vagy jellegénél fogva megalázó.

A bilincselés módját az intézkedő rendőr az adott körülmények között a legcélrányosabban választja meg azzal, hogy:

- a) a kezek hátra bilincselése akkor célszerű, ha a bilincs alkalmazására testi kényszer útján kerül sor, vagy alapos okkal tartani lehet rendőr elleni támadásától, illetve szökéstől,
- b) lábbilincselés, illetve kéz és láb bilincselés együttes alkalmazása akkor indokolt, ha arról, akivel szemben alkalmazzák feltételezhető, hogy önmagában vagy másban kézbilincs alkalmazása esetén is kárt tud okozni, illetőleg terrorcselekmény elkövetésén tetten érték,
- c) tárgyhoz bilincselésnek akkor van helye, ha a személy önkárosításának, támadásának vagy szökésének megakadályozása, ellenszegülésének megtörése, illetve az intézkedés eredményes befejezése más módon nem biztosítható.

Nem minősül embertelen, megalázó bánásmódnak a személy fekvő helyzetben történő megbilincselése, ha arra támadása vagy erőszakos magatartása miatt került sor.

Vegyí eszköz, elektromos sokkoló eszköz, rendőrbot, kardlap, illetőleg más eszköz alkalmazása

A rendőr vegyí eszközt, elektromos sokkoló eszközt, rendőrbotot, kardlapot, illetőleg más eszközt saját elhatározásából vagy előjárója parancsára használhat.

A rendőrbotot (gumibot, tonfa) egy tekintet alá esik minden más alkalmi eszköz, amelynek hatása a rendszeresített rendőrbotéval azonos.

A rendőr az eszközöket szolgálaton kívül magánál tarthatja, de láthatóan nem viselheti.

A rendőr az intézkedés megkezdésekor, amennyiben a körülmények megkívánják, a vegyí eszközt, elektromos sokkoló eszközt helyezze készenlétbe, a rendőrbotot, a kardot fogja kézbe, és készüljön fel támadás elhárítására, ellenszegülés megtörésére.

Az ütés lehetőleg a támadó végtagot érje, kerülni kell, hogy az ütés a fejre, derékra, gyomorra, hasra irányuljon.

A kényszerítő eszközöket nem szabad a támadás, ellenszegülés megszűnése, megtörése után alkalmazni.

A könnygázgránát tömegoszlításra vagy zárt térben kialakult ellenállási góc felszámolására alkalmazható azzal, hogy az mindig parancsra, a helyszínen tartózkodó parancsnok által meghatározott módon akkor történhet, ha egyidejűleg gondoskodtak a rendőröknek a könnygáz hatása elleni védelméről.

Összefoglalás

A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések alapvető alkotmányos jogot korlátoznak, így csak törvényben meghatározott esetekben és módon alkalmazhatók, szigorú jogi és szakmai követelmények mellett. A kényszerintézkedések fajtáit, rendeltetését és foganatosításának alapvető szabályait a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény határozza meg. A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések megválasztása és alkalmazása során a Rendőrségi Törvénynek a rendőri intézkedésekre vonatkozó általános előírásait is be kell tartani.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

I. Olvassa el figyelmesen a jegyzet I. fejezetét, különös tekintettel az alábbiakra:

- a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések fajtái (felsorolás szintjén), figyelembe véve a kötelező és a rendőr mérlegelésére bízott intézkedéseket;
- az egyes, személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések célja, alkalmazásának okai és szabályai;
- az egyes, személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések fenntarthatóságának időtartama

II. Olvassa el figyelmesen a jegyzet II. fejezetét, különös tekintettel az alábbiakra:

- az arányosság követelményének jelentése, teljesítése;
- a rendőri kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályai;
- feladatok abban az esetben, ha a kényszerítő eszközök sérülést okoznak;
- a fogvatartott személy értesítési joga, annak biztosítása;
- a fogvatartott személy jogainak korlátozása;
- a fogvatartott személy elhelyezésére, ellátására vonatkozó követelmények;
- a fogvatartott személy testének és testüregének átvizsgálására vonatkozó szabályok;
- a rendőr intézkedési jogosultságának igazolására vonatkozó előírások.

III. Olvassa el figyelmen a III. fejezetben foglaltakat, különöse tekintettel az alábbiakra:

- a kényszerítő eszközök alkalmazásának általános szabályai;
- a bilincselés szabályai
- a vegyi eszközök, a rendőrbot és az elektromos sokkoló eszközök alkalmazásának szabályai

IV. Gyakorlati foglalkozás keretében ismerje meg és gyakorolja be az alábbi kényszerítő eszközök szakszerű alkalmazását:

- bilincs,
- vegyi eszközök;
- rendőrbot (gumibot, tonfa);
- elektromos sokkoló eszköz;
- kardlap

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Sorolja föl a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéseket!

2. feladat

Kit köteles a rendőr elfogni és az illetékes határság elé állítani? (Írja le az eseteket!)

3. feladat

Kit nem köteles, de jogosult a rendőr mérlegelése alapján elfogni és az illetékes határság elé állítani? (írja le az eseteket!)

Blank lined area for writing answers to the 3rd task.

4. feladat

Mikortól számítva, mennyi ideig tarthat az előállítás (mennyi ideig korlátozhatja a rendőrség e jogcímen az előállított személy szabadságát?)

Blank lined area for writing answers to the 4th task.

5. feladat

Milyen esetben alkalmazandó az elővezetés, mint személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés? Milyen esetben, mennyi ideig korlátozhatja e jogcímen a rendőrség a személyi szabadságot?

6. feladat

Milyen esetekben, és milyen intézkedéseket tehet a rendőr, mint **biztonsági intézkedést**?

7. feladat

Milyen esetben, milyen feltételek mellett, és milyen időtartamban alkalmazhat a rendőrség **közbiztonsági őrizetet**, mint kényszerintézkedést?

8. feladat

Mit jelent az arányosság követelménye?

9. feladat

Milyen törvényben meghatározott előírásokat kell betartani a fogvatartott testének, illetve testüregének átvizsgálása során?

10. feladat

Milyen esetben alkalmazhat a rendőr kínzást vagy embertelen bánásmódot?

MUNKANYELVI ANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

1. Elfogás és előállítás
2. Elővezetés
3. Idegenrendészeti intézkedés
4. Biztonsági intézkedés
5. Közbiztonsági őrizet

2. feladat

- a) akit szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten értek;
- b) aki ellen elfogatóparancsot, nemzetközi elfogatóparancsot, illetve európai elfogatóparancsot adtak ki;
- c) akinek őrizetbe vételét, előzetes letartóztatását rendelték el, vagy akinek ideiglenes kényszergyógykezelését, illetőleg elmeállapotának megfigyelését rendelték el;
- d) aki az őrizetbe vétel, az előzetes letartóztatás, ideiglenes kiadatási letartóztatás, kiadatási letartóztatás, ideiglenes átadási letartóztatás, átadási letartóztatás, a szabadságvesztés vagy az elzárás végrehajtása során megszökött, vagy a fogvatartás helyéről engedéllyel eltávozva oda nem tért vissza, a lakhelyelhagyási tilalom, a házi őrizet, valamint a távortartás szabályait megszegte, illetőleg, aki az ideiglenes kényszergyógykezelés, az elmeállapotának megfigyelése, a kényszergyógykezelés vagy a javítóintézeti nevelés alól magát kivonta;
- e) akinek előállítását külön törvényben meghatározott feltételek alapján elrendelik;
- f) aki az ország területén jogellenesen tartózkodik.

3. feladat

- a) aki a rendőr felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, vagy az igazolást megtagadja;
- b) aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható;
- c) akitől bűncselekmény gyanúja vagy szabálysértés bizonyítása érdekében vizeletvétel vagy véralkohol-vizsgálat céljából vérvétel, valamint műtétnek nem minősülő módon egyéb mintavétel szükséges;

d) aki a szülői felügyelet vagy a gyámság, illetőleg az intézeti nevelés hatálya alól engedély nélkül kivonja magát;

e) aki a pártfogó felügyelet – külön törvényben meghatározott és a Rendőrség hatáskörébe tartozó – szabályait megszegi;

f) aki a szabálysértést az abbahagyásra irányuló felszólítás után is folytatja, illetőleg akivel szemben az eljárás azonnal lefolytatható, továbbá akitől tárgyi bizonyítási eszközt kell megszerezni, vagy elkobzás alá eső dolgot kell visszatartani;

g) akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésének van helye.

4. feladat

A Rendőrség az előállítással a személyi szabadságot **csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja**. Ha az előállítás célja még nem valósult meg, indokolt esetben ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője egy alkalommal 4 órával meghosszabbíthatja. Az előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.

5. feladat

A rendőr az elővezetést elrendelő határozatban megjelölt személyt az abban megjelölt helyre kíséri vagy oda útba indítja.

Ha az elővezetés másként nem teljesíthető, az elővezetett személyt a Rendőrségen a szükséges ideig – legfeljebb 12 óra időtartamra – vissza lehet tartani. A visszatartás időtartamának számítására az előállításra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

6. feladat

A rendőr az önveszélyes állapot vagy a személyeket, illetőleg az anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet megszüntetése érdekében

a) megteszi a veszélyhelyzet elhárításához, megszüntetéséhez haladéktalanul szükséges, a feladatkörébe tartozó intézkedéseket;

b) intézkedik az önmagát vagy más veszélyeztető állapotban lévő személy orvosi vizsgálatára, és közreműködik az egészségügyi intézetbe történő szállításában;

c) intézkedik az öngyilkosság lehetőség szerinti megakadályozására;

d) közterületen vagy nyilvános helyen – ha az élet vagy a testi épség védelme megkívánja – intézkedik a magatehetetlen, önkívületben lévő, illetve erősen ittas vagy bódult személynek a lakására vagy kijózanító állomásra, egészségügyi intézetbe kíséréséről, illetőleg szállíttatásáról;

e) területet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen vagy onnan távozzék, illetőleg az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti.

7. feladat

A Rendőrség az előállított személyt 24 óra időtartamra jogosult közbiztonsági őrizetbe venni, ha az őrizetbe vételt a személyazonosság megállapítása szükségessé teszi. Az őrizet időtartamába az előállítás ideje beszámít.

A Rendőrség azt a feltételes szabadságra bocsátott elítéltet, illetve a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátottat, akit pártfogó felügyelet alá helyeztek, ha a pártfogolt a hatóság elől elrejtőzött vagy elrejtőzésétől alaposan tartani kell, 72 óra időtartamra őrizetbe veheti.

8. feladat

A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.

Több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.

9. feladat

A fogvatartott testének átvizsgálása nem történhet szeméremérintő módon, és az átvizsgálás alatt más fogvatartott, illetve a fogvatartottal ellentétes nemű személy nem lehet jelen.

A testüreges átvizsgálását csak orvos végezheti, amelynek során a vizsgálatot végző orvoson kívül a vizsgálat elvégzésében közreműködő egészségügyi dolgozó, valamint a vizsgált személlyel azonos nemű rendőr lehet jelen.

10. feladat

A rendőr semmilyen esetben sem alkalmazhat kínzást vagy embertelen bánásmódot, az erre vonatkozó parancsot meg kell tagadni!

IRODALOMJEGYZÉK

A címelem tartalma és formátuma nem módosítható.

Több fejezetből álló munkafüzet esetén is csak egyszer, a munkafüzet legvégén kerüljön feltüntetésre az irodalomjegyzék, az alábbiakban látható bontásban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1949. évi XX. törvény A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról

AJÁNLOTT IRODALOM

- 1949. évi XX. törvény A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról

A(z) 0731-06 modul 015-ös szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
52 861 02 0000 00 00	Határrendész
52 861 06 0010 52 01	Határrendészeti-rendőr
52 861 06 0010 52 02	Közrendvédelmi-rendőr

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
18 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.
Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató